

MUSTAQIL TA'LIM – ZAMONAVIY O'QITISH TEXNOLOGIYASINING MUHIM KOMPONENTI SIFATIDA

Rashidova Oynisa Xusniddin qizi

*O'zbekiston-Finlandiya pedagogika Instituti
magistranti*

E-mail: aoynisaa@gmail.com

Omonov Zuhridin Xusniddin o'g'li

*Samarqand viloyati Bulung'ur tumanidagi
25-maktab I toifali tarix fani o'qituvchisi,*

E-mail: z0171706@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada, bugungi kunda Oliy ta'lim tizimlarida dolzarb muammo bo'lib kelayotgan mustaqil ta'lim haqida so'z boradi. Mustaqil ta'limdan ko'zlangan asosiy maqsad va qadimgi allomalar qarashlari yoritildi. Bundan tashqari, mustaqil ta'limni tashkil qilishning pedagogik shartlari o'rganildi. Shu bilan birgalikda, talabalar hayotida mustaqil ta'limning qay darajada muhimligi ko'rib chiqildi.

Kalit so'zlar: Mustaqil ta'lim, mustaqil ta'limning pedagogik shartlari, mustaqil fikrlash, ijod.

Kirish.

Har qanday jamiyatda bo'lganidek, respublikamizning taraqqiyotida bozor iqtisodiyoti sharoitida raqobatga bardosh bera oladigan malakali mutaxassislarni tayyorlash muhim ahamiyat kasb etadi. Zero jamiyat taraqqiyotida mutaxassis kadrlar omilining muhimligi isbot talab etmaydigan hayotiy haqiqatdir. Mutaxassis kadrlar tayyorlash, uning sifat va samaradorligini oshirish borasida ham so'nggi yillarda keng kolamli ishlar qilindi va qilinmoqda. Jumladan, tayyorlanayotgan mutaxassis kadrlarning mustaqilligi, ijodkorligi, tadbirkorligi, faolligi kabi xislatlarni tarkib topdirishga alohida e'tibor berilmoqda.

Buyuk faylasuf Konfutsiy aytgan edi: "Men nimani eshitsam – unutamam, nimani ko'rsam - xotiramda saqlayman, nimani o'zim qilsam - tushunaman". Shuning uchun ta'lim jarayonida talabalarni faol bilishini ta'minlab beradigan, mustaqil faoliyat bilan shug'ullanishga imkon beradigan uslublarni qo'llash yaxshi natijalar beradi.

Mustaqil ta'lim oliy ta'lim tizimida ta'limning shunday bir shaklidirki, bunda talabalarning o'quv faoliyati o'qituvchi tomonidan boshqariladi (topshiriqlar beriladi, maslahatlar uyushtiriladi va bajarilishi nazorat qilinadi). Mustaqil ta'limning asosiy maqsadi - o'qituvchilarning mustaqilligi va faolligini oshirish, tafakkurini rivojlantirish, o'zlashtirilgan bilimlarning amaliyotga tatbiq etilishini kuchaytirishdan iboratdir. Zamonaviy mutaxassisning o'z bilimi va hayotiy tajribalarini oshirib borishi unda shaxsiy xislatlarning shakllanganlik darajasiga bog'liq. Ana shunday xislatlarni shakllantirishda mustaqil ishlar muhim ahamiyat

kasb etadi. Mustaqil ishlardan ko‘zlangan asosiy maqsad auditoriya mashg‘ulotlarida o‘zlashirilgan bilim va malakalarni mustahkamlash, yangilarini o‘zlashtirish va ijodiy ishlash malakasini tarkib toptirishdan iboratdir.

Mustaqil fikr yuritishga, aqliy va ijodiy faollikka erishishga qaratilgan mashg‘ulot turi mustaqil ta‘lim bilan bog‘liq bo‘ladi. Mustaqil ta‘limning asosiy masalasi ham aynan bo‘lajak kasbiy ta‘lim o‘qituvchilarining dars va darsdan so‘nggi faoliyati faolligini ta‘min etishga yo‘naltirilgan shart-sharoit, erkin fikr va kasbiy mas‘uliyatni his qilishni ta‘min etishga qaratilgan ijodiy jarayondan iborat.

Mustaqil ta‘lim ma‘lum bilim, ko‘nikma va malakalar hamda tajribalar zahirasi asosida amalga oshadi. O‘quv fanlarini chuqur va puxta o‘zlashtirish, ta‘lim va innovatsion yondashuvlar asosida axborotlarni mustaqil izlab topish, uni atroflicha tahlil eta olish, ilmiy-ijodiy tafakkurni boyitish, o‘quv-biluv jarayonidagi savol-javob va bahs-munozaralarda faol qatnashish, o‘z fikr-mulohazasini asosli dalillar bilan bayon qilish hamda uni himoya eta olish qobiliyati har bir talaba - bo‘lajak mutaxassis oldida turgan dolzarb vazifa hisoblanadi.

Demak, fikr-shaxsning faoliyat jarayonidagi bilimi, tajribasi, qobiliyati va kuch-qudratini nomoyon etadigan ma‘naviy - kasbiy sifatidir.

Mustaqil ta‘limni tashkil etish uchun quyidagi shartlar bajarilishi zarur:

- talabalarni mustaqil ishga tayyorligi;
- olingan bilimlarni asoslash;
- barcha zarur nazariy o‘quv-uslubiy materiallarini mavjudligi hamda ulardan foydalana olish mumkinligi;
- bajarilgan mustaqil ishning sifatini muntazam nazorat tizimi;
- o‘qituvchining uslubiy yordami.

Bugungi kunda mustaqil ta‘limni tashkil etish jarayonini axborot texnologiyalarisiz tasavvur etish qiyin. Ayni paytda ta‘limda axborot texnologiyalaridan foydalanishning yagona konsepsiyasi to‘la shakllanmagan bo‘lsada, talaba va o‘qituvchi munosabatlarini modellashtiruvchi kompyuter o‘qitish tizimi kun sayin rivojlanmoqda. Bu yo‘nalishda turli variantdagi darslik va o‘quv qo‘llanmalarni shakllantirilishi va shaxsiy kompyuterlarning imkoniyatlari ortayotgani, laboratoriya ishlari va tabiiy eksperimentlarni modellashtiruvchi dasturlarning yaratilayotgani bunga yaqqol dalil bo‘la oladi.

Shuningdek, ayni paytda mustaqil ta‘limga bo‘lgan innovatsion yondashuvlar islohotlar talabi darajasida to‘laqonli o‘z echimini topolgan emas. Talabalarning mustaqil ta‘limini yo‘lga qo‘yishga qaratilgan ta‘lim prinsiplari, qonuniyatlar hamda uni amalga oshiruvchi inlerfaol metodlar metodikasi to‘liq modernizatsiya qilinmagan. Bu borada ilgari surilgan pedagogik g‘oyalarni generatsiyalash hamda

uni yaxlit tizim holiga keltirish muammosi hal etilmagan. G'oyalarni integratsiyasi jarayonida mustaqil ta'lim texnologiyasining o'rni hozircha pedagogik jihatdan alohida tadqiqot ob'ekti sifatida o'rganilmagan. Shunga ko'ra biz tomondan olib borilayotgan tadqiqot ishining maqsadi: ijtimoiy taraqqiyotning hozirgi talablariga muvofiq mustaqil ta'lim texnologiyasi asosida bo'lajak o'qituvchilarining erkin ijodiy tafakkuri va shunga qaratilgan pedagogik g'oyalar samaradorligini kafolatlovchi ta'lim mazmunini takomillashtirishga erishish.

Ma'lumki, mustaqil ta'limni yo'lga qo'yishda nafaqat talablarni muayyan fan bo'yicha bilim ko'nikma va malakalarini oshirish, ularda mustaqil dunyoqarashni shakllantirish, shu bilan bir qatorda bo'lajak mutaxassis sifatida talaba shaxsida ijodiy va ilmiy tafakkurni rivojlantirish vazifasi turar ekan, ma'lum ma'noda global profesionallik masalasi ham o'z tasdig'ini topmog'i lozim. Bu jarayondagi ijodiy texnologik yondashuv talabadan tezkor fikrlashni va faol haraktni talab qiladi. Chunki talabadagi faollik ijodiy faoliyatga aylangan taqdirdagina mehnatni ilmiy tashkil qilish, vaqt byudjetidan unumli foydalanish amalga oshadi. Ana shunda talaba qiziqishlar asosida o'zining diqqatini muayyan ob'ektga qarata oladi.

Xulosa.

Xulosa qilib aytganda, tepada keltirilgan ma'lumotlar va qarashlar asosida mustaqil ta'limni tashkil etish – mustaqil ta'limning to'g'ri shakllangani uchun asos bo'la oladi. Bundan tashqari, bu orqali bo'lajak o'qituvchilar mustaqil o'z ustida doimo ishlashni, ijodkorlik qobiliyatlarini rivojlantirishni, har qanday pedagogik muammolarni onsongina hal qila olishni, o'z o'quvchilariga vijdonan dars berishni o'rgan oladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Qurbanova B.N "Modern forms of organizing students independent work as a pedagogical problem" International scientific journal volume 2 issue 2 february 2023 uif-2022; 8.2| issn: 2181-3337| scientists.uz.
2. Odilova Mahfuza, Buxoro davlat universiteti Biologiya kafedrasi o'qituvchisi. "Oliy o'quv yurtlarida talabalarning mustaqil ta'lim jarayonini tashkil qilishda gat texnologiyalaridan foydalanish muammolari". ISSN 2181-1717 (E) Образование и инновационные исследования (2022 год №6).
3. O.Y Mahmudova "Innovative organization of independent education of students and tools" maqolan NOVATEUR PUBLICATIONS JournaINX - ko'p tarmoqli tengdoshlar tomonidan ko'rib chiqilgan jurnal ISSN №: 2581 -4230 9-JIM, SON, mart -2023.
4. Abdurahmanova, M., & Rayimjonova, M. (2021). Korpus Lingvistikasida Tarjimashunoslik Masalasi. Computer Linguistics: Problems, Solutions, Prospects, 1(1).

5. Saodat, I., & Ma'suda, E. (2023, April). Bilingvizm Turlari Va Ikkinchi Til Leksik Bazasi. In International Scientific Conferences with Higher Educational Institutions (Vol. 1, No. 14.04, pp. 185-188).
6. Tursunaliyevna, A. M. (2022). Tilshunoslikda Kognitiv Yo'nalishlar. Fan, Ta'lim, Madaniyat Va Innovatsiya Jurnal| Journal of Science, Education, Culture and Innovation, 1(2), 113-116.
7. Abdurahmanova, M., & Olimova, M. (2022). Korpus Lingvistikasining Ahamiyati. Computer Linguistics: Problems, Solutions, Prospects, 1(1).
8. Bekzodovna, J. M., & Akbarovna, D. G. (2023). Innovative methods and tools in higher education. Science and Innovation, 2(11), 708-715.
9. Toshkent davlat pedagogika universiteti. Ma'ruza matni. <http://reja.tdpu.uz/shaxsiyreja/views/openlesson/download.php/?id=22462>
10. Qurbanova B.N "Oliy ta'lim muassasalarida kreativ yondashuv asosida mustaqil ta'limni tashkil etishning didaktik imkoniyatlari" Ijtimoiy boshqaruv jurnali. 2023-yil.

